

РЕЦЕНЗИЯ

на научната продукция и академичната активност на
гл. ас. Мариана Алексиева Борукова, доктор
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“
в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт,**
професионално направление **7.6. Спорт,**
специалност **Спорт (Баскетбол)**
за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“
при **НСА „Васил Левски“**

Рецензент: проф. Кръстю Църов, доктор

В обявения в ДВ, бр. 19/5.03.2019 г., конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“ в професионално направление 7.6. Спорт, специалност „Баскетбол“ за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“ при НСА „Васил Левски“ единствен кандидат е **гл. ас. Мариана Борукова, доктор**. Процедурата на конкурса е коректна, без допуснати нарушения.

Данни за кандидатката

Гл. ас. Мариана Борукова завършва бакалавърска степен на НСА „В. Левски“ със специалност „Треньор по баскетбол“ през 2006 г., а по-късно получава магистърска степен по програма „Спортен мениджмънт“. През 2007 г. печели конкурс за редовен докторант към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“.

От 2007 г. е хоноруван преподавател по баскетбол към същата катедра, като в периода 2012–2014 г. води семинарни упражнения и по „Статистически методи в спорта“ към катедра „Теория на спорта“.

През 2014 г. защитава дисертационен труд на тема: „Усъвършенстване на системата за прием и контрол върху подготовката на баскетболни таланти в спортните училища в България“ и получава образователната и научна степен „Доктор“. През същата година с конкурс

е назначена за Главен асистент по баскетбол към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“.

Насочеността на професионалните интереси на гл. ас. М. Борукова не е случайна. Тя е дългогодишна елитна състезателка по баскетбол. Участва във всички възрастови гарнитурни на националните отбори от кадетки до жени. От 1986 г. до 2006 г. се състезава професионално за различни елитни баскетболни клубове в България, Франция, Испания, Словакия и Гърция. Седем пъти печели званието „Шампион на Република България“ и 5 пъти - „Купата на България“. Носител е на сребърен медал от Европейското първенство за девойки през 1992 г. и още два сребърни медала от шампионата на Република Словакия. През 2002 г. е избрана за „Най-добра баскетболистка на България“.

Творческият път на гл. ас. М. Борукова е съпроводен със стремеж към непрекъснато усъвършенстване. Доказателство за това е големият брой лицензи и сертификати, които тя придобива чрез различни форми на допълнителни квалификации.

Води лекции и упражнения със студенти от всички факултети и форми на обучение в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, както и със специализанти в курсове за треньори по баскетбол и учители по физическо възпитание към ЦСДК.

Има над 50 публикации в специализирани издания. Участва в различни научни конференции и конгреси, провеждани в България и чужбина. Научните ѝ интереси са твърде широки - от областта на управлението и контрола на работата с подрастващи баскетболисти, през високото спортно майсторство и състезателната ефективност в баскетбола, до адаптирания баскетбол и мениджмънта на спортни събития.

Автор е на учебните програми по баскетбол за Спортните училища. Участва в различни научно-изследователски и образователни проекти към

НСА „Васил Левски“, към Министерството на спорта и по образователна програма Erasmus+. Владее френски, английски и словашки езици.

Научен ръководител е на голям брой курсови и дипломни работи на студенти както от бакалавърска, така и от магистърска степен.

Притежава много добри организационни умения и компетенции в областта на спортната тренировка, физическото възпитание, спортния мениджмънт и адаптираната физическа активност.

Данни за научната продукция

За участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент“ на НСА „В. Левски“ гл. ас. М. Борукова е представила следните научни материали и доказателства:

1. Автореферат на докторски труд – 1 бр. **(50 т.)**.
2. Монографичен труд – 1 бр. **(100 т.)**.
3. Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 2 бр. **(120 т.)**.
4. Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране – 9 бр., от които 3 самостоятелни **(141 т.)**.
5. Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 1 бр. **(10 т.)**.
6. Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране – 9 бр. **(45 т.)**.
7. Участие в национален научен или образователен проект – 2 бр. **(30 т.)**.
8. Участие в международен научен или образователен проект – 3 бр. **(60 т.)**.
9. Публикувано учебно пособие, което се използва в училищната мрежа - 1 бр. - в съавторство **(10 т.)**.

10. Обучение на стажанти, специализанти и докторанти (семинарни и практически занятия) - 3 бр. (**90 т.**).

Считам, че представените научни материали и доказателства, в количествено отношение, надхвърлят минималните наукометрични изисквания за заемане на академичната длъжност „Доцент“ – при минимални изисквания 500 т., кандидатката е представила доказателства за 656 т.

Качествена оценка на научната продукция

Научната продукция на гл. ас. М. Борукова, е резултат от системна изследователска и експериментална работа, позволила да бъде събран, обработен и анализиран богат фактически материал. Необходимо е тук специално да бъде подчертано, че при обработката на резултатите от проведените изследвания гл. ас. М. Борукова винаги използва адекватни математико-статистически методи, което повишава научната и доказателствена стойност на представените разработки.

При анализа на научната продукция правят впечатление професионализмът и компетентността, с която кандидатката за доцент разработва теоретичните и практико-методически проблеми на физическото възпитание и спортната тренировка, както и вещината, с която интерпретира данните от проведените научни изследвания. Това, според мен, е основната причина за интереса на научната общност към нейните разработки, които са цитирани в множество дисертационни трудове, монографии, научни статии и доклади.

В общи линии, на базата на представената за конкурса научна продукция, могат да бъдат формулирани няколко основни направления в работата на гл. ас. М. Борукова:

Първото направление заема централно място в научно-изследователската и приложна дейност на кандидатката за доцент. То е

свързано с проблема за контрола на спортната подготвеност на подрастващите баскетболисти. Интерес към този проблем Борукова проявява още като редовна докторантка в НСА „В. Левски“, което определя и темата на нейния дисертационен труд, който аз тук, разбира се, не рецензирам.

В представените за конкурса за доцент научни материали, проблемът за контрола намира място в монографичния труд „Контрол на спортната подготвеност на 13-14-годишни баскетболистки“ (включен в списъка под № 2, стр. 48-67 и стр. 86-102) и още – в научните публикации с №№ 3, 7, 9 и 11. Тук, с основание, трябва да се добави и разработената (в съавторство) и внедрена в работата на спортните училища в България „Система за оценяване на резултатите по спортна подготовка на учениците от СУ“.

Провеждането на научно-обоснован контрол подпомага работата на треньорите и позволява успешно управление на учебно-тренировъчния процес, което е изключително важно, когато се отнася до резерва на високото спортно майсторство – подрастващите. Анализът на резултатите от проведения контрол е сериозен и мотивиращ фактор за младите състезатели в процеса на тяхното развитие и стремежа за реализиране на спортния им потенциал.

Оценявам много високо научно-приложната стойност на монографичния труд и останалите разработки на гл. ас. М. Борукова по този проблем. По мое мнение, конкретните приноси в коментираното направление се свеждат до следното:

- направено е проучване на проблема за контрола и са анализирани съществуващите системи и нормативни бази за контрол върху спортната подготвеност и игровата дейност на подрастващите баскетболисти;
- представен е основният математико-статистически инструментариум, който намира приложение при обработката на

результатите от проведени изследвания, както и при разработването на нормативна база за оценка;

- разработени са нормативни системи за оценка на спортната подготвеност на учениците от V до XII клас (спортен профил „Баскетбол“), както и на 13-14-годишни български баскетболистки.

Висока оценка давам на разработките, определящи **второто основно направление** в научната продукция на кандидатката, което е свързано с проучването на основните фактори на физическото развитие и специфичната работоспособност на подрастващите баскетболисти. Това е изключително важно за процеса на оптимизиране на спортната подготовка на младите състезатели. На този проблем е посветена както част от монографичния труд (стр. 80-85), така и 2 от представените научни публикации (№ 4 и № 5). Резултатите от приложения факторен анализ успешно могат да бъдат използвани като частен оптимизационен критерий. Бих си позволил да отбележа обаче, че в монографичния труд, вместо термина „физическа дееспособност“, е по-коректно да бъде използван терминът „специфична работоспособност“, което се налага, поради спецификата на показателите, включени в тестовата батерия.

Оценявам положително и работата на кандидатката, свързана с разкриването и анализа на корелационните взаимовръзки между изследваните признаци на физическото развитие, специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност на подрастващи баскетболистки (монографичен труд, стр. 68-79).

Третото основно направление в изследователската работа на гл. ас. М. Борукова е свързано с отделните страни на спортната подготовка на подрастващите баскетболисти. Компетентните анализи и дискусии върху състоянието на физическото развитие, специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност на младите състезатели,

направени както в монографичния труд (стр. 38-48), така и в още 6 научни статии (№№ 6, 7, 9, 11, 12 и 13), позволява да бъдат изведени основните параметри в научно-теоретичен и практико-приложен план на организирането и осъществяването на методиката на обучение на подрастващите баскетболисти.

Важен приносен момент тук е разработената моделна характеристика (монографичен труд, стр. 16-27) на съвременния баскетболист, разкриваща основните, според авторката, категории, характеризиращи талантливия баскетболист.

Добра оценка заслужава и раздел III.1. от монографията („Сензитивни периоди в развитието на специалните двигателни качества“ - стр. 30-37). Считам обаче, че вместо „сензитивни“, би могъл да се използва терминът „формативни“, който по-точно определя особеностите, които настъпват в младия организъм по време на тези, така важни за неговото развитие, периоди.

Разработвайки основните страни на спортната подготовка при подрастващите, гл. ас. М. Борукова, макар и в по-ограничен обем, засяга и проблемите на психологическата подготовка в баскетбола, която е изключително важна за реализиране на игровия потенциал на баскетболистите в екстремалните условия на състезанието (монографичен труд, стр. 44-46). Към този проблем може да бъде отнесено и изследването върху дългосрочната мотивация на студенти от НСА, данни за което са публикувани в научна статия № 8.

Последното важно направление на научните търсения на кандидатката за доцент е свързано с адаптираната физическа активност и спорт. В световен мащаб това е сравнително нова тенденция, свързана с необходимостта от намиране и прилагане в практиката на адекватни адаптирани средства и методи, подпомагащи процесите на развитие на

организма, възстановяване на трудоспособността и интегриране в обществото на хората със специални потребности.

В момента гл. ас. М. Борукова е единственият редовен преподавател от сектор „Баскетбол“ на НСА, който проявява активност и работи в областта на адаптираната физическа активност (АФА) и адаптирания баскетбол. Участвала е в два международни образователни проекта за интегрирани спортове, води занимания с деца и младежи с ментални увреждания и участва в обучението на студентите-специалисти по адаптирана физическа активност и спорт (АФАС) от бакалавърска и магистърска степен на НСА.

За участие в конкурса за доцент, в това направление М. Борукова представя само една статия (№10), която има чисто практическа насоченост и има за цел да представи в България новата игра Т. In Basket (Totally Integrated Basketball). Полезна информация за появата и развитието на адаптирания баскетбол е представена в началото на статията.

Необходимо е тук да бъде отбелязано, че всички рецензирани научни трудове са написани на добър език и стил и са много добре онагледени, което е още едно доказателство за качеството на научната продукция на кандидатката за доцент.

Представените справки и списъци са напълно коректни. Във връзка с тази констатация бих желал да заявя, че приемам за рецензиране всички представени научни публикации. Специално искам да отбележа, че това се отнася и за публикацията, представена под № 3 в групата на публикациите и докладите, публикувани в научни издания, рецензирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Статията е публикувана в края на 2017 г., когато все още тече процедура за стартиране на периода на наблюдение за включване в световна база данни на сп. Journal of Applied Sports Sciences. Независимо от това, фактът, че

изискванията към авторите, относно качествата и оформянето на публикациите, от 2017 г. и следващите 2018 и 2019 г. са едни и същи, както и високото, по мое мнение, качество на материала, са логично обяснение за моето решение.

В **заключение**, представената за участие в конкурса научна продукция на гл. ас. Мариана Алексиева Борукова - доктор, напълно отговоря на изискванията за придобиване на академичната длъжност “Доцент”, както на ЗРАСРБ, така и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НСА “Васил Левски”. Научните търсения на кандидатката засягат важни и актуални въпроси на теорията и практиката на спортната подготовка на подрастващи баскетболисти, както и на хора със специални потребности. Гл. ас. М. Борукова е дългогодишен преподавател и в своята професионална дейност е показала компетентност, трудолюбие и изключително висока активност.

На основата на всичко това считам, че има достатъчно научни аргументи да дам своя положителен вот за заемане от **гл. ас. Мариана Алексиева Борукова - доктор** на научната длъжност “Доцент” на НСА “Васил Левски”, в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направлени 7.6. Спорт, за нуждите на катедра “Баскетбол, волейбол, хандбал”.

19 юли 2019 г.

София

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. К. Църов - доктор)